УДК 336.201.3

КУЧЕРУК М.В.
магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ

Найбільш вагомою проблемою в оподаткуванні самозайнятих осіб є значне податкове навантаження, що сприяє створенню незаконних схем уникнення платниками оподаткування та збільшенню частки тіньових доходів.

Перш за все це виражається у сплаті єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Згідно зі змінами в законодавстві з 1 січня 2017 року, не зважаючи на те чи є в особи доходи в певному місяці, чи вони менші мінімального розміру заробітної плати, особа повинна сплатити мінімальний розмір внеску, який у 2019 році становить 918,06 гривень. Також це стосується податкового навантаження загалом, оскільки самозайняті особи сплачують 22% єдиного внеску, 18% податку на доходи фізичних осіб та 1,5% військового збору. Отже, самозайнята особа зобов'язана сплатити державі у формі податків та зборів майже половину свого доходу, що підштовхує людей до пошуку шляхів уникнення оподаткування.

Проаналізуємо податкове законодавство інших країн у цьому питанні. Наприклад, у Канаді податок коливається від 17% до 29% залежно від рівня доходів особи. При цьому громадяни з невисокими заробітними платами взагалі звільняються від прибуткового податку. У Канаді основним показником, який впливає на встановлення податкових ставок, є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими верствами населення. Такий підхід є не лише виправданим з позиції соціальної справедливості, він є гарним стимулом для ефективного функціонування економіки. Вилучаючи у найбільш забезпечених верств надлишки доходів через прогресивне оподаткування, держава все одно залишає їм достатньо коштів для споживання [1].

У Нідерландах розмір відсотку відрахувань залежить від категорії осіб: самотні платники податку, подружжя, самотній платник податку з дітьми [2].

Отже, державу повинно цікавити не лише те скільки сплатить особа, а і те, скільки коштів залишається у платника після сплати податків та зборів. Таких підхід надасть можливість виведення з тіні доходів фізичних осіб, зокрема осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

Наступною та не менш важливою проблемою є можливість застосування єдиного податку при оподаткуванні осіб, що провадять незалежну професійну діяльність.

У підпункті 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 ПК України зазначено, що самозайнятою особою є платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності [3].

До того ж пунктом 291.5 статті 291 ПК України, де передбачений перелік осіб, що не можуть бути платниками єдиного податку, самозайняті особи, суб'єкти незалежної професійної діяльності не зазначені [3].

З метою застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності замість загальної особи, які провадять незалежну професійну діяльність реєструються як фізичні особи-підприємці, або створюють юридичні особи в межах їх професійної діяльності.

Водночас з метою уникнення оподаткування особи, які провадять незалежну професійну діяльність, влаштовуються на роботу в межах такої діяльності.

Як приклад наведемо випадки з адвокатської діяльності.

З метою отримати право застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності адвокати реєструються в податкових органах не як особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а як фізичні особи-підприємці з ознакою провадження незалежної професійної діяльності.

Досить часто адвокати замість юридичного супроводу діяльності підприємства влаштовуються на роботу у такі підприємства і сплачують податки із заробітної плати, уникаючи таким чином оподаткування їх діяльності як самозайнятих осіб.

Так само адвокатське бюро та адвокатське об'єднання, як юридичні особи, можуть обрати або перейти на спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку. Адвокат може отримувати від бюро чи об'єднання заробітну плату, з якої сплачувати податки, а може і взагалі управляти юридичною особою на громадських засадах без оплати праці.

Переваги спрощеної системи оподаткування в тому, що особа все ж сплачує податок, хоч інколи і в меншому розмірі. Водночас особа змушена платити фіксовану суму незалежно від того отримала вона доходи чи ні.

Завданням держави в цьому сегменті має бути не фіскальний тиск, а всебічне сприяння діловим верствам населення. Нажаль, прикладом від протилежного є теперішній підхід вітчизняного законодавця до оподаткування осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

Зважаючи на наведені вище проблеми слід зробити висновок, що податкове законодавство України потребує змін для їх врегулювання.

На даний момент фізична особа-підприємець має право обрати спрощену систему оподаткування та сплачувати єдиний податок. Поряд з цим, особи, які провадять незалежну професійну діяльність, і є також «самозайнятими особами», не мають змоги скористатися вибором системи оподаткування.

По суті потрібно усунути відмінність між фізичними особами-підприємцями та самозайнятими особами, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо оподаткування, а також вирішити суперечності у трактуванні понять «фізична особа-підприємець» та «особа, яка провадить незалежну професійну діяльність», які відповідно до пп. 14.1.226. п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України зазначені як єдине поняття – «самозайнята особа»[3].

Такий підхід надасть можливість вивести з тіні значну частку доходів осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Світовий досвід оподаткування: Канада: URL: http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/canada/

2. Світовий досвід оподаткування: Нідерланди. URL: http//sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/netherlands/

3. Податковий кодекс України в редакції від 20 жовтня 2019 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print